

Hodnocení magisterské práce

Jaroslav PRAISLER: *Psaní velkých písmen v toponymech na turistických mapách české části Krkonoš*

Jaroslav Praisler ve své diplomové práci analyzoval psaní velkých písmen ve vlastních jménech (VJ) udělených zhruba 3500 toponymickým objektům, které identifikoval ve čtyřech mapových dílech zachycujících Krkonoše (VJ pro toponymické objekty excerpoval jen z české části pohoří, odpovídající – až na jasně popsané „rozšiřující“ výjimky – území Krkonošského národního parku). Samotné analýze těchto dat v práci předchází rozsáhlá teoretická kapitola, která s využitím analytického nástroje *pojmenování*, lišícího tzv. druhovou a tzv. propriální složku, podrobně probírá jednotlivé typy VJ jak podle druhu pojmenovávaného objektu, tak podle struktury jeho pojmenování.

Téma práce (pravopis, psaní velkých písmen) a zvolený materiál (VJ Krkonoš) by se mohly zdát marginální a odtažité, je proto třeba zdůraznit, že autor ze své analýzy dokázal vytěžit postřehy a zjištění s velkou oborovou závažností, obecnou platností i s praktickým dosahem. Nad jeho prací je třeba začít diskusi o tom, zda její závěry a doporučení začlenit do kodifikace (zřejmě IJP) a začít doporučovat veřejnosti. Autor sice vychází z „teorie“ druhové a propriální složky pojmenování a často pracuje s výklady v publikaci *Psaní velkých písmen* (PVP), v žádném případě jim však nepodléhá, uvažuje samostatně, adekvátně a až na výjimky průzračně argumentuje. Několikrát řešení navržená v PVP, ale i jinde v kodifikaci, oprávněně kritizuje a reviduje, ale zejména – a v tom je přínos jeho práce zásadní – její už tak dost podrobný popis dále zjemňuje: doplňuje a zexplicitňuje, aniž by šlo o nevýznamné, „hnidopišské“ poznámky. Naplňuje tak cíle práce i svou ambici, již výstižně popisuje v poslední větě práce (s. 111): vést „ke klidu uživatelů češtiny vyžadujících detailní a přesnou kodifikaci“. (A to není malá věc!)

Excerpovaná data autora „přinutila“ zabývat se v rozsáhlé teoretické části VJ takových typů objektů, na které kodifikace (v autorem vymezeném, nicméně rozumném pojetí, tj. PČP, APČJ a PVP) buď vůbec nepamatuje, nebo jež popisuje neúplně, nejasně, zmateně či protichůdně (což autor vždy pěkně ukazuje). Z řady takových problémů, které autor studiem kodifikace (a standardizace) a rozbořením materiálu identifikoval, si tu zaslouží zdůraznit alespoň dva následující. (1) Autor na mapách identifikoval množství pojmenovaných objektů, např. části obce, osady, samoty, o nichž kodifikace mlčí, a není tak jasné, zda patří k prototypu OBEC, nebo ULICE, pro něž platí jiná pravidla pro psaní velkých písmen (u prototypu OBEC se, zjednodušeně řečeno, píšou s VP všechna autosémantika, zatímco u prototypu ULICE, opět zjednodušeně řečeno, jen první výraz pojmenování). Autor jednotlivé typy objektů na základě podrobné argumentace (zvažuje kodifikační a standardizační historii jednotlivých pojmenování, definice jednotlivých typů objektu v zákonech a vyhláškách, strukturální analogie, odvoditelnost správného psaní, jeho osvojitelnost, resp. „úlevnost“ pro pisatele atp.) přesvědčivě přiřazuje k jednomu, či druhému prototypu. (2) Autor navrhuje velmi případné řešení, jak psát VP v názvech typu *Malá K/kotelní jáma*, na něž kodifikace sice pamatuje, ale vyjadřuje se o nich nejednoznačně a nejednotně. Zde, stejně jako v ostatních takových případech, doporučuje autor vhodné („správné“) způsoby psaní VP.

Ve druhé, praktické části autor sledoval, zda a jakým způsobem kolísá psaní VP v excerpovaných VJ zhruba 3500 (!) objektů na jednotlivých mapách. V excerpovaném materiálu identifikoval VJ s 46 typy struktury, což mu na pozadí jemné typologie pojmenovávaných objektů umožnilo kvantifikovat, na jakých místech pojmenování, u jakých typů objektů, jak často dochází ke kolísání v psaní VP. (Výsledky shrnuje tabulka 2 na s. 86.)

Práci hodnotím velmi kladně. Autor postupuje systematicky, pracuje s relevantními zdroji, analytická část navazuje na část teoretickou, argumentace je na konceptuální rovině precizní, a závěry proto vesměs přesvědčivé. Všechny dílčí nedostatky práce lze relativně snadno odstranit, nemá smysl je zde vyjmenovávat konkrétně, jelikož jde většinou o formulační (prezentační) nedostatky a o to, že nebyl (zdá se mi, ještě ani dost zdaleka) naplno statisticky využít potenciál excerpovaných dat. Zmiňuji se zde o nich tedy jen takto obecně, a zejména s myšlenkou na to, že práce, ideálně kondenzovaná do dvou částí, by měla vyjít časopisecky tiskem. Autor má schopnost věcně, lapidárně, pregnantně, a přitom přesně formulovat. V práci jsou ze své podstaty místa, která přednosti tohoto stylu ještě podtrhují (např. úvod, závěr, jednotlivá dílčí shrnutí), ovšem i místa – snad nejde jen o subjektivní názor někoho, kdo má tendenci psát obsírněji –, kde by čtenářově orientaci v tom, co autor na jednotlivých místech práce „dělá“ a proč, prospěl poněkud obsírnější, postupnější výklad a silnější hlas textového průvodce prací.

V souvislosti s prací mám jedinou otázku: Krkonoše přece jen představují dílčí, specifické území. Zajímalo by mě tedy, zda je podle autora práce možné, pravděpodobné či jisté, že obdobný výzkum jiných území by mohl přinést ještě nějaká zjištění zpřesňující, doplňující či revidující stávající kodifikaci psaní velkých písmen v toponymech (např. další typy pojmenovaných objektů, ještě další struktury pojmenování)?

Diplomová práce Jaroslava Praislera jednoznačně splňuje (a v mnohém přesahuje) nároky kladené na tento typ práce. Je žádoucí, aby zjištění z teoretické i praktické části vyšla tiskem a diskutovalo se o jejich promítnutí do kodifikace. Velmi rád ji doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako výbornou.

Praha-Břevnov 10. 6. 2020

Mgr. Martin Beneš, Ph.D.